

SUMARI

I. L'herència.....	7
II. La ciutat dels comtes	17
III. La Terra Santa	31
IV. Sant Joan d'Acree.....	37
V. La batalla de Sharimshah	41
VI. La Moqla	57
VII. La Muntanya	73
VIII. L'Arbre de les Joies.....	87
IX. Faḥr al-Dīn	99
X. La victoriosa.....	107
XI. L' <i>Stupor Mundi</i>	123
XII. La presonera.....	137
XIII. La Vera Creu	145
XIV. Alexandria	163
XV. El cel d'Egipte	177
XVI. L' <i>Aurora Ornīs</i>	181
XVII. Shahar ad-Durr i el príncep al-Malik as-Sālih Najm al-Dīn Ayyūb.....	195
XVIII. El Castell	219
XIX. La muralla.....	251
XX. El setge de Sawākin.....	265
XXI. El preste Joan	307
XXII. La boda.....	333
XXIII. La cançó de l'aurora.....	347
XXIV. Una boda i tres enterraments. (Epíleg del transcriptor).....	355

I
L'HERÈNCIA

L'AIRE ERA TAN FRED QUE HAVIA ATURAT la vida a la vall del Cinca i no s'hi movia ni un ocell, ni una guilla, ni un conill. Ni una fulla d'arbre aconseguia caure a través de l'aire glaçat i quiet.

Fins i tot l'eco es congelava als espais oberts i després desapareixia com un fantasma, de manera que a l'ordit de l'atmosfera de la vall hi havia enganxats un munt de sorolls nonats, com un cementiri inaudit.

Solemnes, les altes muntanyes nevades del Mont Perdut i d'Ordesa presidien aquell inabastable silenci corpori, callades però eloqüents, dibuixant un horitzó més enllà de la vila i del castell, per sobre dels merlets on els guàrdies vigilaven, embolicats amb capes de llana, els rostres somnolents per la vetlla i el fred que els havia masegat els ossos.

No obstant això, cap d'ells no perdia de vista el camí de Barbastre per on, com a única nota viva d'aquell paisatge aturat, pujava un carro carregat de baguls i caixes estirat per dos cavalls extenuats que bufaven i protestaven, amaratats dels seus propis bafs, fumeroles blanques que expulsaven pels narius amb escarafalls, guiats per dos conductors impertorbables vestits amb els hàbits burells dels sergents templers que amb mà ferma dirigien les bèsties directament cap al castell.

Escortaven el transport dos sergents més i dos cavallers del Temple amb els hàbits blancs i la creu vermella al pit.

Tots sis duïen barbes llargues i espases amb el puny en forma de creu. Cavalcaven en silenci i tenien els ulls vermells i la cara pàl·lida, com si els fes molta falta un àpat calent.

Des que el meu mig germà, el rei Jaume, i el meu mig cosí, el comte de Provença, havien marxat de Montsó per afegir fets al llibre de la història dels homes, jo havia estat ocupant-me de les collites i els animals, els molins i les fires, remeis de plantes i minerals, buscant amb l'espasa a la mà l'equilibri entre el pas endavant i el pas enrere, entre la calor i el fred, l'hivern i la primavera, la vida i la mort, els principis que el Creador de tot plegat ordí per al món que havia fabricat amb un fang prolífic als començaments del temps.

El comanador del Temple d'Aragó i Catalunya, en Guillem de Mont-rodon, havia hagut de seguir el petit rei com a conseller de la Corona i procurador general de les rendes reials —perquè al meu germà li feia falta algú de confiança que l'ajudés a rescatar les finances i el regne que s'hi sostenia— i havia deixat a Montsó¹ fra Granyena, de comanador en funcions.

Ben aviat havia d'arribar un nou mestre, perquè el vell cambrer² ja no tenia edat per succeir Mont-rodon. Fra Granyena era home adepte als comptes i a la minuciositat, als llibres meticulosos i els càlculs enraonats, però li faltava talent per ser un bon comanador i, des que havia assumit aquella responsabilitat contra la seva voluntat, s'havia convertit en un personatge taciturn, concentrat i captiu d'una severitat que, més que una qualitat de comandament, semblava més aviat el rigor d'un cadàver de dies o la conseqüència d'un restrenyiment enfarfegós que el tingués travat.

---

1. Montsó era la comanda principal del Temple a Catalunya i Aragó i el seu comanador, el mestre principal de l'orde (n. del t.).

2. El cambrer era la segona autoritat de la comanda (n. del t.).

En Granyena m'esperava a les dependències del comanador, a la torre de l'homenatge, amb fra Guerau, fra Gonçal, fra Robert, que feia de copista, i dos cavallers templers desconeguts, bruts com una guilla i amb cara de cansats. Recordo que em sorprengué que un d'ells tingués la pell tan cremada que semblava sarraí, però era perquè havia vingut de Terra Santa, on el sol cau a raig i abrusa la pell dels cristians, com un infern.

—Ha arribat una caixa per a tu —m'anuncià fra Guerau quan vaig acabar de pujar l'escala fins on eren, assenyalant-me un bagul petit, de fusta, que tenien a terra.

—Per a ell? —intervingué fra Granyena—. A un templar no li pertany res. Tot ell és del Temple.

Els altres dos se'l miraren amb condescendència.

—Tot pertany al Temple —acabà el sotscomanador, per reblar el clau i perquè els altres el miraven fixament, com per conèixer l'abast de la seva oradura—. Que és com dir que tot pertany a Déu, lloat sia.

Ja estava acostumat als estirabecs d'en Granyena, però la meua vida fins aleshores era prou mancada de notícies perquè aquella caixeta de fusta representés una enorme alegria de la qual el vell em volia privar arbitràriament. Per què, aleshores, m'havia fet cridar? Només per fer-me dentetes?

Vam quedar en un silenci desolat una bona estona que només se sentia la ploma de fra Robert gratar el paper.

—Obre-la —m'ordenà, a contracor, fra Granyena, al final d'una agonia interminable.

Un dels templers, el que tenia la pell tan fosca i es deia Rumbert, fra Rumbert, tragué la clau d'una cadena que duia al coll i me la posà entre els dits. A dins hi havia un vestit de dormir, una espasa petita dins d'una funda de pell bullida, i una carta:

Estimat Pere,

Aquesta lletra és per informar-te que he decidit donar tots els meus béns i a mi mateix als monjos hospitalaris de

Sant Joan i d'aquí a uns dies marxo cap a Terra Santa amb els cavallers de l'orde.

T'envio per via del Temple algunes coses que m'ha semblat que per dret et pertanyen i que suposo que t'agradarà tenir: una espasa lleugera de bon acer, calibrada i trempada al foc a Toledo, i la camisa que va brodar ta mare, Azalais, al rei Pere, que no em decideixo a donar a l'orde i que potser et farà gràcia conservar.

M'hauria agradat de tot cor veure't créixer i fer-te un home millor que jo mateix, però el Senyor ha volgut castigar els meus pecats i no ha pogut ser. Per això els expiaré lluitant a Jerusalem per la causa de la Fe Veritable.

Que Déu Nostre Senyor et protegeixi.

Guillem d'Alcalà.

La notícia em va caure al damunt com una patacada: el vell tarambana donat a l'Hospital i embarcat cap a Jerusalem!

—Quan marxa?

Fra Guerau i fra Granyena es tombaren cap als novinguts esperant, també, una resposta. Els altres dos contestaren sense compliments:

—La caixa se'ns va extraviar a Gardeny. La vam trobar ara farà uns dies.

—Quants dies, germà? —demanà fra Guerau.

—Un parell de setmanes.

—Però la perdérem ja fa un temps —afegí el que semblava sarraí—. El remitent degué dipositar-la al Temple de Marsella pels voltants de l'Epifania de l'any passat, si els papers són correctes.

Com que vam posar cara de no creure'ns allò que sentíem, continuà, impertèrrit:

—Pel que sabem, el tal Alcalà pot haver estat mort o fet presoner a *Burlos*.

Van llegir-me l'angoixa a la cara i fra Rumbert es veié amb l'obligació d'explicar-se:

—Al-Kāmil, el rei d'Egipte, que és un dels regnes dels musulmans de Terra Santa, sorprengué una partida de frares, la majoria hospitalers, quan tornaven de saquejar un lloc que anomenen *Burlos*. Fins i tot va fer presoner el mariscal de l'Hospital.

—Quan va ser, això?

L'home no ho dubtà:

—Prop de la passada Pasqua. Avui farà gairebé un any.

En sentir allò se'm va obrir el terra que em sostenia. L'Alcalà podia ser mort o empresonat pels sarraïns en algun forat. El pobre home, per culpa meva, havia anat a fer-se matar a Terra Santa!

—Com podem saber si és viu?

Fra Rumbert em mirà amb uns ulls tan clars que no semblaven d'aquella cara estranyament fosca.

—És difícil de dir... Els ordres negocien amb al-Kāmil, però fins que l'emperador Frederic³ no es decideixi a aplegar un exèrcit per atacar Egipte, no tenim gaire força per aconseguir resultats.

—Frederic li ha promès al Papa anar cap a Terra Santa aquesta primavera —argumentà en Granyena.

—Això ja fa anys que ho promet.

—El Papa li ha aixecat l'excomunió i l'ha coronat a Roma...

—I sembla que ha animat els seus a lluitar per Jerusalem. En nom de l'emperador, el duc de Baviera recluta

---

3. Frederic II Hohenstaufen, fill de Constança, reina de Sicília, i l'emperador Enric VI, rei d'Alemanya, Itàlia i Borgonya, coronat emperador del Sacre Imperi Romà d'Occident. Tenia sovint conflictes amb el Papa, cosa que el portà a ser excomunicat dos cops. El papa Gregori va arribar a identificar-lo amb l'Anticrist, però els seus contemporanis més afectes l'anomenaven *Stupor Mundi*, la Meravella del Món, per la seva saviesa i erudició. Era capaç, en un temps que la majoria de monarques a penes sabien escriure, de parlar nou llengües i escriure'n set. També va ser promotor de la ciència i de les arts, de mecenes de l'escola siciliana de poesia, i encara va fundar la Universitat de Nàpols (n. del t.).

un exèrcit a Itàlia que salparà d'aquí a uns mesos cap a Acre. L'orde té previst enviar-hi diners i tots els germans que pugui.

En Granyena entengué la implícita proposició.

—Aquí també duem a terme una guerra santa, germà, i no ens sobren els efectius —li explicà al missatger—. Tenim els infidels a un dia de marxa.

—Ho sé, comanador —va respondre-li l'altre—. Però, de moment, hi esteu en pau...

En Granyena saltà:

—Els reis cristians s'han compromès a tornar aquestes terres a la Fe Veritable.

—Pel que jo sé, germà, el rei Jaume és encara empanatnegat a Albarrasí.⁴

En Granyena va donar-se un temps abans de respondre, amb cara d'etern cansament:

—El rei Jaume és encara un nen.

—Doncs haurem d'esperar que li surtin pèls a la barba —coincidí l'altre—. Mentrestant, podríeu donar un cop de mà als germans que lluiten pel Sant Sepulcre. Ens fan falta cavallers, sergents i diners per pagar una bona host de turcoples⁵ armats.

Aleshores vaig obrir la boca. Sembla mentida que un gest tan petit pugui engegar la més gran tragèdia i trasbalsar una vida, com un cataclisme. Vaig anunciar amb contundència:

—Jo vindré a combatre a Terra Santa.

---

4. El rei Jaume havia establert un setge a Albarrasí, on s'hi havia fet fort Rodrigo Liçana a causa d'unes batusses familiars d'aquest amb un altre noble del regne que havia demanat ajuda al petit rei (n. del t.).

5. Cos mercenari de cavalleria lleugera els membres del qual feien funcions d'exploradors, fustigadors, arquers a cavall i segona línia de càrrega rere la cavalleria pesada, generalment reclutats entre els turcs seljúcides o els sirians cristianitzats. El turcople mantenia un rang, dins del comandament templer, superior als sergents de l'orde. El cap turcople reportava directament al gran mestre o al mariscal durant la batalla, i comandava les tropes turcoples i els germans sergents (n. del t.).

En Granyena em va travessar amb aquells ulls acostumats a desentranyar xifres:

—Tu faràs allò que et mani el teu comanador, germà Pere.

Fra Rumbert obrí els ulls i digué, amb un somriure:

—El gran mestre de Jerusalem pensa en homes una mica més granats, fill. No heu menjat prou farinetes a l'Aragó, i a Terra Santa anem migrats de blat i llet de vaca.

—Tot el blat i la llet de Montsó passen per les meves mans, germà —el vaig advertir—. Conec cada cabra del Temple i cada espiga de cereal, *sire*. Però també sé combatre, com qualsevol.

En Granyena i els altres monjos de Montsó em van mirar de costat, perquè per molt que fos un bon cabrer, em feien falta encara totes dues mans per alçar l'espasa i no cal dir la pesada llança de combat que enarboraven els cavallers.

—Podria ser-vos un bon escuder, i no faig mal paper amb l'arc ni amb la ballesta.

—Prou, Pere de Boisançó —bramà en Granyena—. Ja n'hi ha prou!

Vaig callar. Però aniria a Terra Santa encara que hagués d'escapar de Montsó altre cop.

—No podem lliurar-vos efectius, fra Rumbert, perquè Déu sap que n'anem prou escassos. De totes maneres, ho discutirem al capítol i us farem saber la nostra decisió.

—No trigarem a haver de marxar.

—Demà tindreu la nostra resposta, abans de les vespres.

Em costà tota una tarda d'implorar a fra Folc, el meu mestre i gairebé un pare, que per res del món volia que anés a fer-me matar a terres sarraïnes.

—Em pensava que et tenia ensenyat —m'havia dit, amb aquella cara de mostela rossa—. No se'n treu res de matar persones, amb fe o sense ella. Déu no els ha posat

al món perquè els tallem el cap. Això, si ells no te'l tallen abans a tu.

Feia una nit gelada. Havíem sortit embolicats amb les capes de sarga i, tot i així, l'aire que venia de les muntanyes llunyanes ens glaçava el nas i les puntes dels dits, que dúiem entaforades dins de les axelles per fer-les entrar en calor. Fra Folc escopí una bafarada blanca quan preguntà:

—Et sents responsable d'aquest home? T'has proposat salvar aquest Alcalà? I ho has de fer tu, que encara no tens pèls a la barba?

Jo m'obstinava a guardar silenci. La veritat, però, era que no sabia què contestar.

—El cavaller Alcalà és un home adult, tant fill de Déu com tu, i d'Ell ha d'esperar perdó i misericòrdia, i no del marrec que va abandonar al Temple!

Ho sabia perfectament, tot allò que em deia, però les coses eren força més complexes. Jo sentia que li devia alguna cosa al cavaller Alcalà i, sobretot, sabia que no podia permetre que aquell home es podrís en una cel·la sarraïna deixat de la mà de Déu, abandonat a la seva sort, sense que intentés fer-hi res. Simplement era una opció que no podia concebre.

En Vallplana m'ho llegí als ulls:

—Et conec, pardal, i sé que cap argument del món et farà canviar de parer.

La mirada traïda, gairebé ofesa, amb què fra Folc va escopir aquelles paraules, no la podré oblidar mai. Era com si m'hagués vist trepitjar davant seu, amb menyspreu, tota la ciència i l'amor que ell havia emprat per bastir la meua orfenesa d'algun ordit sòlid on teixir-m'hi una vida tolerable. Com si li hagués escopit als peus.

No obstant això, el *rector cabane* es recobrà, respirà a fons, m'observà una estona amb el gest desencaixat, perquè m'estimava, ho sé perfectament, i conclogué, resignat:

—Faràs allò que et sembli que has de fer.

I ho va dir amb velat orgull perquè, per algun motiu que se m'escapava, creia en mi.

Jo no vaig afegir res, perquè no sabia què dir.

—També t'anirà bé veure món —acabà el meu mentor—. Parlaré amb en Granyena. Però promet-me que seràs prudent, fill. Morir és fàcil, pardal, i també un malbaratament. Cada persona és un miracle del Creador. Morir abans d'hora és un pecat horrible.

Aleshores sí que vaig sentir-me obligat a respondre-li:

—No patiu, germà, no tinc cap intenció de fer-me matar. Vós ja ho sabeu.

M'abraçà. Vaig sentir-li tots els ossos. En aquells anys el meu mentor havia minvat considerablement, com si s'estigués eclipsant, com si els seus dies s'escurcessin inexorablement. Se m'encongí el cor per haver-lo de deixar perquè sabia que ell se sentia abandonat, encara que no gosés acusar-me'n, ni tan sols confessar-s'ho a ell mateix, però havia de ser d'aquella manera. Li ho devia a l'Alcalà, però segurament, sobretot, m'ho devia a mi mateix.

En cap moment se'm va ocórrer confessar a fra Folc el fet cabdal que als meus ulls no tenia la menor importància: que aquell home a qui em proposava rescatar d'allí on fos aleshores, ni que el tinguessin mort i a l'infern, era, pels atzars de la vida, el meu pare natural, i suposo que, d'una manera tortuosament vicària i tèrbola, sentia que tenia un deute amb el vell tarambana a qui un dia, al cap d'Aques, al costat de les restes d'un desafortunat naufragi, vaig retreure la seva paternitat nebulosa.

També, segurament, pensava, vaig aconseguir semblar en aquella ànima la culpa que l'abocà a decidir la bogeria de donar-se a l'Hospital. O, diguem-ho sense embuts, de fer-se matar.

© del text: Jordi Torrent Escala, 2022
© d'aquesta edició: Pagès Editors, S L, 2023
Sant Salvador, 8 - 25005 Lleida
www.pageseditors.cat
editorial@pageseditors.cat
Primera edició: març de 2023
ISBN: 978-84-1303-454-6
DL: L 112-2023
Imprès a Arts Gràfiques Bobalà, SL
www.bobala.cat

◀ imprès a **lleida** ▶

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només es pot fer amb l'autorització dels seus titulars, llevat de l'excepció prevista per la llei. Adreceu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos, <www.cedro.org>) si necessiteu fotocopiar, escanejar o fer còpies digitals de fragments d'aquesta obra.